

FORSVARET –
FORTSATT BUSINESS AS USUAL?

Dag Jørgen Høgetveit
September 2019

FORSVARET - FORTSATT BUSINESS AS USUAL?

"We have now sunk to a depth at which restatement of the obvious is the first duty of intelligent men." (George Orwell)

"Som alle vet har vår forsvarsevne planmessig vært brutt ned i mange år."
(Carl Gustav Fleischer; Tromsø radio 17. mai 1940)

Dag Jørgen Høgetveit; september 2019

En evt. re-etablering av et reelt nasjonalforsvar starter etter min vurdering med en sannferdig analyse av hvor vi står og av veien dit. Samt ikke minst den ideologiske bakgrunn for veivalget; mao.: Hvorfor?

Altså historikk. Ikke tilbake til 2016 eller 2013, men forslagsvis til da Arne Solli for snart tredve år siden (ved Nygård-utvalget og Prosjekt 5309, Regional mob.lagring) begynte avvikle hærberedskapen; tilbake til Johan Jørgen Holst og Holst-doktrinen.

(Og apropos Holst-doktrinen; Kl.k. 31.08.19: "-Tar du oss vekk nå, vil du ta vekk forsvarsdebatten," sier ob.lt. Bjørn Tore Woll, tillitsvalgt i Norges of-fisers- og spesialistforbund; "Forsvaret vurderer å spare inn 31 millioner kroner" på en ordning der "den tillitsvalgte får fri uten trekk i lønn til å skjømte sine forpliktelser som tillitsvalgt".

"-Da fagmilitært råd i 2016 forsøkte å få kystjegerkommandoen lagt ned, var jeg i en posisjon hvor jeg offentlig kunne forsvare det jeg visste var en etterspurt kapasitet, forteller han.

Soldatene kunne ikke selv gå ut. Ikke bare har de stillinger som gjør at identiteten deres helst skal holdes hemmelig, men når personell i aktiv tjeneste snakker, risikerer en alltid represalier, mener Woll.

Selv som frikjøpt tillitsvalgt forteller han at han, gjennom ulike kanaler i Forsvaret, har blitt bedt om å "roe seg".

Han trengte imidlertid ikke å frykte at overordnede skulle straffe ham, og som tillitsvalgt på heltid i Norges offisers- og spesialistforbund, hadde han mulighet til å ytre seg om kystjegerkommandoen. Stortinget snudde i saken, og kommandoen besto.")

Robert Mood observerer (Forsvarets Forum des./-14) at "Det er ikke lenger opplest og vedtatt at vi tar best vare på Norges sikkerhet ved å bidra i felles kamp der ute - tvert om gjelder nå at det beste bidraget er å holde orden i eget hus, på eget territorium."

Det siste var alltid tilfelle; det første altså alltid feil:

"For Norge, i eller utenfor et nært europeisk samvirke, med eller uten garantier om støtte utenfra i krise, vil de sikkerhets- og forsvarspolitiske analyser fortsatt måtte ta utgangspunkt i at vi ligger der vi ligger. Vårt land flankerer en euro-asiatisk, ikke alltid rasjonell kjempe i øst, et ressursrikt og omstridt Arktis i nord, et ressursrikt og strategisk viktig Atlanterhav i vest og et dynamisk Europa i syd. Den stillingen er varig. Det meste øvrige er bevegelig...

Det er vanskelig å komme utenom at vår sikkerhet under enhver omstendighet er betinget av at vi selv har et holdbart, nasjonalt fotfeste." (Fredrik Bull-Hansen; Aft.p. 20.11.95)

Forrige admiral på sjefskrakken, Torolf Rein, så det slik (Aft.p. 23.08.93): "Grunntanken om at et moderne forsvars viktigste oppgave er å forebygge krig, må være en dominerende planleggingsfaktor i utviklingen av fremtidens forsvar. Det krever at vi har et forsvar som til enhver tid - til enhver tid - er troverdilig i en potensiell angriperes øyne. Det vil si at Forsvaret er utrustet og trenet slik at vi med vår militære aktivitet uavbrutt kringkaster et klart budskap om at det lønner seg lite å angripe oss. Vi må ikke på noe tidspunkt senke gardene så lavt at omverdenen oppfatter det som om vi tilbyr Norge på billigsalg."

"-Dssverre har vi ikke noe "instant forsvar" - forsvarspulver vi bare kan slå

vann på før bruk. Erfaringene fra alle kriger kan uttrykkes i to ord, sier Rein: For sent!" (FF 3/-93)

2

"Det kunne virke som om spisse utenlandsoperasjoner og avansert høyteknologi var det eneste saliggjørende. Offiserer som snakket høyt om territorialforsvar og at den sentrale oppgaven var å kunne forsvare de norske grensene, ble nærmest latterliggjort. De ble plassert i båsen for gammeldagse kaldkrigere som satt fast i et utdatert verdensbilde. Uten evne til å forstå den nye tid. For den politiske og militære konsensus var et annet sted. Og i skyggen av denne forsvant mye av den norske forsvarsevnen." "Og hele tiden sto det norske toppmilitære klar til å akseptere - ja, noen med sin aktive støtte - en omlegging som viste seg å være en nedbygging."

Etter et partre decennier er vi "med ett ... tilbake til det som til alle tider har vært Forsvarets kjerneoppdrag: et forsvar for nasjonalstatens grenser og interesser.

Det er pussig å registrere hvor mange som like lydløst som sømløst har snudd. Og det er like interessant å registrere det totale fravær av ledere som påtar seg ansvar for at vi er havnet der vi er." (Harald Stanghelle; Det ansiktsløse ansvar; FF 4/-19)

I den nødvendige historiske analyse inngår ansvars plassering; 'ansiktene' eksisterer - Sverre Diesens er velkjent og kanskje av de mindre interessante. Av høy interesse bør være dem som initierte det hele - 'planleggingens (stadig) bakspillere'.

På vestlig hold har man en freidig tendens til opportunt å begynne fortellingen om nåsituasjonen f.eks. ved Krim få år tilbake. Russland vil snarere starte ved Napoleon; "ingen som har fylgt russisk politikk dei seinaste tjue åra, kan vere overraska over det som skjer no. Ailt i 1999, då NATO-fly bomba den serbiske hovudstaden Beograd, gjekk det ei bølge av antivistlege kjensler over Russland. Det mange var opptekne av, var at NATO bomba eit slavisk og ortodoks broderfolk. "I dag Beograd, i morgon Moskva", lét det frå protestmøta." (Halvor Tjønn; Dag og Tid 19.02.16)

Putins opptreden ved løsrivelse av Krim var folkerettsstridig; javel.

Hva var Bondeviks luftvåpen-støtte m.m. til jugoslaviske muhammedanere hvilket endte i et løsrevet Kosovo? (Og hva slags Kosovo? En standard norsk bilforsikring gjelder for hele Europa med ett unntak.) Enn Libya?

I blame-game kan det være interessant hvor historiefortellingen begynner.

"Blant enkelte av våre allierte later bekymringen over hva Russland kan finne på i området, til å være større enn hos norske politikere. En av de mest erfarne forsvarspolitikere i det britiske underhuset, James Gray, har de siste årene engasjert seg sterkt for at Storbritannia må våkne opp og se hva Russland er i ferd med å gjøre i nordområdene.

"Vi bør ikke gå rundt og late som om alt er fint og greit. Det er ikke fint og greit. Vi er spesielt bekymret for de baltiske landene og for Norge. Og jeg er i særdeleshet bekymret for hva som kan skje på Svalbard", sa han til meg under en samtale i Arkhangelsk våren 2017." (Bogen 2018 s.200)

"Den nye fremferden til Russland under Putin er ikke noen overraskelse når man betrakter Russland i et langt historisk perspektiv - det har forsvarsplanleggerne tatt høyde for lenge." (Sverre Diesen; nrk.no 14.10.15)

Javel; så hva er det norske forsvarsplanleggere lenge evt. har planlagt for?

Arne Solli plukket personlig Sverre Diesen til å lede Forsvarsstudie 2000 (Bogen & Håkenstad 2015 s.91)

Torkei Hovland (NMT 8&9/-00): "Gir den skisserte organisasjonen den nasjonale sikkerhet og sikkerhetspolitiske handlefrihet vi har behov for de neste 15-20 år? Forsvarssjefens informasjon om målsettingen for den nye organisasjon i krise og krig overfor oss uinnvidde synes ekstremt upresis og gjør det vanskelig å svare på nevnte avgjørende spørsmål. Manglende fagmilitære vurderinger

av forsvarrets behov gjennom mange år kan forklare den famlende usikkerheten som nå råder blant forsvarrets venner. Bare en vel informert opinion kan vekke våre politiske myndigheter fra navlebeskuelse og jakten på kortsiktige gevinster. Forslaget om å ta Forsvarssjefen inn i departementet synes herunder meget betenkelig og egnet til å politisere all informasjonsvirksomhet. Opplysningene fra Forsvarsstudien gir en nagende følelse av at Forsvarssjefen nå er i ferd med å slå babyen ut med badevannet. For meg ser det ut som om Forsvaret de facto foreslås nedlagt. Dette er ingen reell ny struktur, men en nedleggelsesprosess hvor Hæren gjennom de neste ti år reduseres til en brigade... Vårt tidligere trumfkort, lett infanteri med stor slagkraft og lendemobilitet, synes redusert til en jegerbataljon på Porsangmoen og noen løsreipa kompanier." "Den fremlagte løsning synes å være en funksjon av St. Meld. 38 som vil medføre en vesentlig økning av vårt utenlandsengasjement og dermed i en periode hvor Forsvaret sultefores på midler, bli styrende for fordeling av ressurser og gjør styrker avsett til nasjonalt behov til en salderingspost... Norge som en av de minste Nato-land ressursmessig, men det største og mest utsatte strategisk, ikke kan ivareta sin sikkerhet alene gjennom symbolsk deltakelse i stormaktoperasjoner i utlandet. Både Norge og våre alliansepartnere er utvilsomt best tjent med at Norge prioriterer evne til å håndtere kriser på eget område, og dette skjer først og fremst gjennom å opprettholde balanserte forsvarsstyrker som om nødvendig er i stand til å gjennomføre krigsoperasjoner. Forsvarssjefens forslag innebærer at norsk territorium i tilknytning til de strategisk viktige hav- og grenseområdene i nord innen få år vil måtte vurderes som et militært vakuum med den fare for overgrep utenfra dette medfører."

'-... fra Grense Jakobselv til gatene i Kabul':

"Men den som virkelig tror at hamskiftet ikke på sikt kan forandre Forsvaret og holdningene der, må da være utilgivelig naiv. For hva tror man skjer når det ikke lenger er "store deler av befalskorpset som gikk inn i Forsvaret for å forsvare Norge", for å si det med befalsorganisasjonene i beordringsdebatten? Hva skjer når de fleste offiserene tvert i mot gikk inn i Forsvaret fordi de trodde på forsvarssjef Sigurd Frisvold og andre som beskriver internasjonale oppdrag som "en naturlig og integrert del av Forsvarets virksomhet"?" (Erling Kjekstad; Nat. 19.01.04)

Arbeidet med siste langtidsplan ble ledet av Elisabeth Natvig. "Sverre Diesen har i en artikkel i Norsk militært tidsskrift nr. 2/2016, "Kampfly eller hærstyrker?", redegjort i detalj for" sitt syn "på bakkestyrkers rolle i moderne krig i Norge. Etter å ha lest artikkelen gikk det opp for meg at denne LTPen i praksis er Sverre Diesens LTP." (Jacob Børresen; NMT 3/-16)

"-Stortinget har vedtatt det skiftende regjeringer har bedt om. Politikerne er ikke blitt fortalt om konsekvensene for den operative evnen i Forsvaret. Jeg synes jeg ser en misforstått lojalitet i embetsverket, som iblant har forledet sine politikere ved å filtrere informasjonen de gir." (Tidl. FFI-dir. Nils Holme; Eliassen & Sandnes 2015 s.118)

Delvis oppsummert er pr 2019 "Marinen og Kystvakten ... underdimensjonert for sine oppgaver, den maritime overvåkningskapasiteten for svak og Hæren er under kritisk masse i alle dimensjoner." (Rune Jakobsen; FF 4/-19)

"En selvstendig stat som Norge, selv innenfor Nato-alliansen, forventes å løse en rekke oppgaver selv. Disse forventningene ligger i Atlanterhavspaktens artikkel 3... Hæren møter i dag verken forventningene i artikkel 3 eller artikkel 5." (Odin Johannessen; ib.)

Penger? De fantes. Spørsmålet er hva som tilkom Forsvaret og enn mer hvordan F.dep. sved av tildelte milliarder (Finland har hele tiden holdt et reelt nasjonalforsvar til ca. halve norske forsvarsbudsjettet, men: "-Jeg sa en gang til en statsråd: Det er fullt mulig å bruke 50 milliarder på et forsvar uten å produsere kampkraft"; (Diesen, debatt, Arendalsuka; FF 4/-19)).

Bogen & Håkenstad s.306: "Hele den rød-grønne regjeringstiden fra 2005 hadde vært preget av solide statsfinanser og sterk vekst i det offentliges utgifter. Mellom 2005 og 2012 økte statsbudsjettet fra i overkant av 900 til over 1200 milliarder kroner... Forsvarssektoren, på sin side, hadde den minste veksten av samtlige sektorer. Til dette kom at Forsvarsdepartementets relative andel av statsbudsjettet sank fra 4,1 til 3,4 prosent, med en utflating fra 2009."

Og: I Forsvarets utvikling - planer og realiteter (NMT 4/-13&1/-14) skriver Diesen & Paul Narum at "At budsjettutviklingen over tid ikke har holdt følge med kostnadsutviklingen skyldes ... ikke at vi totalt sett ikke har hatt råd til det. Veksten i både norsk og de fleste andre vestlige lands økonomi etter den kalde krigen har hele tiden vært minst like stor som enhetskostnadsveksten i forsvarssektoren. Dersom det norske forsvarsbudsjettet hadde fulgt utviklingen i BNP fra 1999 til i dag ville det ha vært 19,0 milliarder kr større enn hva det faktisk er. Fordi andre lands økonomiske vekst i hovedsak har vært sammenlignbar med Norges, ville dette bevart mer av vår relative forsvarsevne i forhold til land med budsjetter som har fulgt BNP - derav den betydning som tillegges dette måltallet. Når utviklingen har vært som den har skyldes det derfor at vi prioriterer annerledes. Det vil si, vi har avsatt en gradvis mindre del av samfunnets verdiskaping til forsvar." Diesen & Narum har forøvrig i sin gjennomgang av "Forsvarets utvikling" "for ordens skyld ekskludert den teoretiske mulighet at langtidsplanleggingen blir dårligere og dårligere, og at vi av den grunn får stadig mindre ut av pengene".

I intervju med Jon Hustad, Dag og Tid 30.08.19, forteller Sverre Diesen at -"teknologien <jammar> ut skilnaden mellom store aktører og mindre aktører. Teknologit utviklinga er nokså demokratisk"; han nevner tidligere i intervjuet at -"Nokre av kryssarmissila Russland nytta i Syria, har ei rekkjevidd på 2000 kilometer og treffer innanfor ein diameter på fem meter. Du treng ikkje ein F-35 for å fyra av eit slikt missil, du treng berre ein lastebil."

"Den viktigste årsaken til at Hæren er blitt avvirket som hær i ordets egentlige betydning, er en vrangforestilling, mener Jacob Børresen: En vrangforestilling om at dagens kriger ikke handler om å ta og holde territorium som har fått feste, til tross for at alle krigene etter den kalde krigen har handlet om nettopp dette, sier han.

-Dermed har vi, absurd nok, valgt å prioritere kampfly på bekostning av bakkestyrker. I tillegg har moderne, høyteknologisk militærmateriell blitt prioritert. Følgelig har volumet på bakkestyrkene blitt så lite at det ikke finnes noen utholdenhet igjen. Resultatet er et forsvar som er uegnet til å ivareta norske sikkerhetsinteresser i krise og krig, sier han." (Eliassen & Sandnes 2015 s.113)

"-... I Moskva er Norge blitt omtalt som Natos faste hangarskip." (Eldar Berli; debatt, Arendalsuka; FF 4/-19)

"Den rødgrønne regjeringen mente de valgte det beste flyet. Men best til hva? spør John Berg. Han mener myndighetene har oversett i hvilken grad supermakten USAs interesser etter den kalde krigen har utviklet seg til noe som ikke lenger sammenfaller med småstaten Norges behov.

Under den kalde krigen, da Norge investerte i F-16-flåten, hadde USA og Norge samme interesser, mener han: USA ville demme opp for et sovjetisk angrep på Sentral-Europa, mens Norge ville avverge et tilsvarende angrep på nordflanken. Det er USA som har endret seg, mener Berg

-Dette er fortsatt vårt første og fremste behov. Vi trenger luftforsvar i egen region og mot et eventuelt russisk angrep." "I boka Kampflyet som bomber forsvarevnen beskriver han Joint Strike Fighter som et bakkeangrepsfly, spesielt utformet for USAs globale supermaktsstrategi - og altså ikke først og fremst laget for forsvaret av en småstat." (Eliassen & Sandnes s.108-10)

"Hvis vi gjennomfører dette kjøpet, vil det være helt ødeleggende for det øvrige forsvarsbudsjettet. Det er egentlig helt absurd. Verken Hæren, Sjøforsvaret eller Luftforsvaret har penger nok til driften. Samtidig skal vi ha denne enorme investeringen som vil kreve milliardpåplussinger av driftsbudsjettene. Vi vil bruke grenseløst mange milliarder, men ikke ha forsvarsevne." (Nils Holme; E&S s.118)

Først inne på slikt som skal fly i luften: Allerede i 2006 ville Thomas Colin Archer kansellere helikopteret NH90. Hvem (hvilke 'ansikter') står i veien for slik kansellering. Og hvorfor?

"Da admiral Haakon Bruun-Hanssen var sjef FOH besluttet han at sjøoperasjons-senteret skulle overføres til Sjøforsvaret på Haakonsværn. Årsaken var ressursmangel ved FOH, og det fulgte verken stillinger eller driftsmidler med flyttingen. Samlokaliseringen av Sjøops, Luftops og Landops med FKNS og FKS fellesoperative hovedkvarter under den kalde krigen var noe Norge var særlig stolt av, fordi det var befordrende for evne til fellesoperasjoner. Det er et tankekors at vi gir avkall på denne modellen, samtidig som innføring av langtreckende presisjonsvåpen og databaserte sambandsnettverk, gjør at evnen til reelle fellesoperasjoner, såkalt nettverksentrisk krigføring, er større og viktigere enn noen gang. Men om denne teknologien skal kunne utnyttes optimalt, fordrer det etablering og vedlikehold av sterke fellesoperative miljøer, og ikke - som det nå legges opp til - at disse miljøene blir utvannet og svekket." (Jacob Børresen; NMT 3/-16)

"-Det vi har lett for å glemme, er at en krig alltid defineres av den defensive part, sier Eldar Berli." "-Se på invasjonen av Krim. Russland skjønnte at de ikke ville bli møtt med store styrker. De gikk inn fordi den defensive parten ikke var villig til å ta opp kampen." (Debatt, Arendalsuka; FF 4/-19)

"Til Adresseavisen understreker" Bruun-Hanssen i april 2015 "at HVs 45000 soldater har en svært viktig rolle med å "skape en terskel" dersom en fiende velger å bruke militær makt mot Norge. -En av utfordringene i Ukraina var nettopp at staten ikke hadde denne typen ordninger. Der fantes ikke det statlige maktapparat til stede på bakken. Vi har et system der vi har brukt enkle midler til å skape styrkene som trengs rundt omkring i landet, sier Bruun-Hanssen." Halvåret senere råder han til at Heimevernet med sine tre prosent av militærbudsjettet, kuttet 28 prosent i områdestrukturen; til 30000 soldater (hvilket i denne omkampen ble 40000) samt, ikke minst, distriktsstabene redusert fra 11 til 7, hvorefter store deler av Sør-Norge vil mankere HV-personell. Eksempelvis planlegges siden Agder skrapet for HV-soldater; og sidenetter rekrutteres Agders mest motiverte, nyutdannede soldater for 'heimeverns'-tjeneste i Finnmark.

Og førstens inne på 'Heimevernet': I den langdryge, generelle avvæpningsprosessen ble Heimevernet ved lovstridig stortingsvedtak 6. des. 2002 de facto besluttet avvirket medens Odd Frøise Tangen konsekvent omtalte et ukomplett, funksjons-udyktig 'våpen' som "våpen" i HV-lovens forstand. Samme hvor meget HV-ledelsen forsøker re-vitalisere Heimevernets motto, Overalt - Alltid, hvilket eksplisitt utgikk med Bernt Iver Ferdinand Brovold i 2003, så har Heimevernet fra årsskiftet 2002-3 ikke eksistert, og som forventet utgikk HV-lovens våpenplikt med Forsvarsloven av 2017.

Og medens fler og fler over senere år får justert sin oppfatning omkring det som hele tiden var virkeligheten, synes departementskorridorene i steady state:

"Statsråder og stortingsdelegasjoner står i kø for å besøke øygruppa i sommerhalvåret, og alle uttrykker begeistring over lyset og naturen. Og de snakker om et utstillingsvindu."

"Russland ... satser på kulldrift, forskning og turisme på Svalbard", men de norske "Myndighetene har ikke gitt noen solide signaler om hva Svalbard skal

bedrive i årene framover. Samfunnet skulle ha tre bein å stå på: kulldrift, turisme og forskning. Men nå er et bein borte." Å sage det av, koster milliarder. "Nå skal drifta av den siste gruva forlenges noe, men snart tar ressursene slutt. Norge kan havne i en situasjon hvor vi må kjøpe russisk kull for å holde liv i kullkraftverket." (Ole Magnus Rapp; Kl.k. 30.08.19)

"Å legge ned alle flystasjoner <i nord>, for så å gjenåpne en trang og kupert flystasjon som med god grunn ble lagt ned på 1990-tallet, er en katastrofe." (Rune Øverås; Kl.k. 09.04.19)

"Regjeringen har selv definert egne tiltak som "nødvendige og riktige". Da antar jeg at de mener reduksjon på en tredjedel av våre stående kampstyrker også? Gjennomføres planen, blir det flere amerikanere, engelskmenn og nederlendere i Nord-Norge enn norske soldater." (Eldar Berli; Aft.p. 08.05.19)

Lendemobilitet i form av luftmobilitet? I Russland, naturligvis; samt for det jeg vet, fremdeles på Kapp Heer. Men ikke i Brign.

Det var aldri noen egentlig hemmelighet; -"De facto dreier det seg om en sakte nedbygging av Forsvaret. Det går sånn passelig rolig for seg, slik at det ikke påkaller den dramatiske oppmerksomheten blant folk flest." (Hjalmar Inge Sunde; Aft.p. 29.12.97)

Skal resten av helsejournalene være hinsides kontroll, skal bilferjene (og bilene) stå og bli stående, 'Mobilen' være avgått mens man drømmer om et fhv. kobbernett og innetemperaturen uker midtvinters matche utetemperaturen, før det kan forventes at det demrer for de flere at den statsforserte 'digitalisering-en' & 'elektrifiseringen' av kongeriket mellom annet er en gavepakke til cyberbjørnene?

"Så tar Herren dekket bort fra Juda, og du ser dig på den dag om efter rustningene i skoghuset..." (Es.22,8)

P.S.

Som bidrag til realitetsorientering innen forsvarssektoren nevnes (D.J.H., kommentar-avisa.no under gjestekommentar) i kronologisk, ikke-prioritert rekkefølge:

1. Hærpistoler m.v. 2. Sverre Diesens kalkulator 3. Og i fravær av Heimevernet?
4. Forholdsvis åpent brev til statsråd Per-Willy Amundsen 5. Og hva er konspirasjonen denne gang? 6. Og svaret er naturligvis som før: Færre norske soldater
7. Når generaler går igjen 8. HV - En oppklaring? 9. Landmakt og landmakt ...; business as usual 10. Våpenloven. Det 4. riket vs nordmannens trad. væpning
11. Ondskap eller dumskap? (s.2 og 23) 12. En statsråds første dag på jobben - En studie i repressiv toleranse (s.7-10, 13-15 og 33-34) 13. Vedrørende vind-generatorpark; Hornnes; VII (s.1-2 og 4-5) 14. Og hvorfor gjør de det alt sammen? (s.4-7)